

Ruh Nedir?

Yayınlanma Tarihi : 17.01.2021

İnsanlık tarihi boyunca ruh kavramı insanlar tarafından düşünölmüş ve tartışılmıştır. Ancak bu tartışmaların büyük bir kısmı gerçek dışı bilgilerden oluşmaktadır. Çünkü ruh konusunda, Allah Teâlâ'nın gönderdiği peygamberler fazla açıklama yapmamışlardır. Kur'an-ı Kerim'de İsra suresinin 85. ayetinin de belirtildiği gibi bu konuda insanlara az bir bilgi verilmiştir.

"Sana ruhtan soruyorlar. De ki: Ruh Rabbimin emridir (O'nun bildiği bir iştir) ve size ilimden ancak az bir şey verilmiştir."(İsra, 17/85)

Bu nedenle İslam alimleri ruh hakkında fazla bilgi vermemişlerdir. Böylece ruh konusu büyük çapta gizemli kalmıştır. Ruh diğer manevi olgular, örneğin vahiy, melek, cin gibi, hakiki delaletlerinin kapalı oluşundan dolayı müteşabih olarak değerlendirilmiştir. Çünkü bu manevi olgular hislerle ve duyularla bilinen ve tanınan şeyler değildir. Bu nedenle bu konuda fikir ileri sürmek herkesin harcı değildir.

Bununla beraber İslam mutasavvıfları ruh konusunda bazı bilgilere kitaplarında yer vermiştir. Biz de aşağıda bu bilgilerden bazılarını ifade edeceğiz. Bu konuda kitaplarını kullandığımız mutasavvıflar şunlardır: İbn Arabi, İmam Rabbânî, Mevlânâ, Necmeddîn-i Dâye, Erzurumlu İbrahim Hakkı.

Ruhun Yaratılışı

Allah Teâlâ, ehadiyet (birlik) mertebesinde bir gizli hazine iken bilinmesini istemiş ve sevmiştir. Bu nedenle ruhlar ve cisimler alemini yaratmıştır. Böylece O Yüce Rabbimiz ilminin mükemmelliğini, merhametinin cemalini, kudretinin kemalini, büyüklüğünün celalini, nimetlerinin bolluğunu, sanatının çeşitlerini, hikmetlerinin sırlarını göstermek dilemiştir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: *“Biz insanı en güzel şekilde yarattık, sonra da onu aşağıların en aşağısına gönderdik.”* (Tin, 95/4-5) Hazreti Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Allah ruhları cesetlerden kırk bin sene önce”,* başka bir rivayette *“bin sene önce yaratmıştır.”* Bu hadis ayeti tefsir etmektedir. Buna göre önce insan ruhları daha sonra cisimler ve bedenler yaratılmıştır. Bütün varlıkların ve yaratılmışların başlangıcı insan ruhlarıdır. İnsan ruhunun başlangıcı (mebde) ise Hz. Peygamberin tertemiz ruhudur. Bu nedenle Peygamberimiz *“Allah Teâlâ'nın yarattığı ilk şey ruhumdur, (başka bir rivayette) nurumdur.”* buyurmuştur.

Hz. Peygamber (sav)'in varlığının zübde (öz) ve hulasası (özet), *“Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım”* sırrıyla kainat ağacının semeresidir. Bu sebeple de bütün varlığın başlangıcı olmuştur. Zaten bundan farklı olamazdı. Çünkü yaratılış bir ağaç, Peygamberimiz ise o ağacın meyvesi gibidir. Hakikatte ağaç meyvenin tohumundan ortaya çıkar.

Hak Teâlâ mevcudatı yaratmak istediğinde, önce kendi ehadiyet güneşinin nurundan Nur-i Ruh-i Muhammediyi yarattı. Bu manada Peygamberimiz şöyle haber vermiştir: *“Ben Allah'tanım, müminler de bendendir.”* Rivayetlere göre,

Hak Teâlâ Nur-i Muhammediye'ye muhabbet nazarıyla bakınca onda haya meydana geldi ve ter damlaları halinde aktı. Allah peygamber ruhlarını Nur-i Muhammed'in bu damlalarından yarattı. Sonra sırasıyla enbiya ruhlarının nurlarından evliya ruhlarını, evliya ruhlarının nurlarından müminlerin ruhlarını yarattı. Müminlerin ruhlarından asilerin ruhlarını, asilerin ruhlarından sırasıyla münafık ve kafirlerin ruhlarını yarattı. İnsan ruhlarının nurlarından meleklerin ruhlarını, meleklerin ruhlarından cinlerin ruhlarını, onların ruhlarından da kendi hal ve mertebelerine göre şeytanların, asi ruhların ve iblislerin ruhlarını yarattı. Bu ruhlardan kalan tortudan ise çeşitli hayvanların ruhlarını var etti. Bundan sonra melekût çeşitleri nefisler, bitkiler, madenler, birleşik olanlar, basit olanlar ve unsurlar ortaya çıktı.

Bütün bunlar melekût alemini oluşturmaktadır. Melekût aleminin en yükseğine, en latifine Gayb alemi, Lahût alemi veya Ceberrut alemi denir. Bu alemin ortancasına Ruhlar alemi, Mana alemi veya Emir alemi adı verilir. Bu alemin aşağısında yoğun ve cisimlere yakın olana Mücerret alem, Berzah alemi veya Misal alemi denir.

Bundan sonra Cenab-ı Hak ezeli iradesi ile yüce adının ve şanının belli olması için cisimler alemini yaratmıştır. Bunun için ilk yarattığı cevhere tekrar nazar etmiş ve cevher utancından eriyip su gibi akmıştır. Bu akan suyun özünden Arş-ı Azamı yaratmıştır. Daha sonra bu cevherin akan suyundan Kürsiyi, Cennet ve Cehennemi, Yedi kat göğü ve dört temel unsuru (toprak, su, ateş, hava) yaratmıştır. Arş-ı aladan esfel-i safiline (en aşağı tabakaya) kadar bütün alem belirlenen bir tertip ve sıraya göre yaratılmıştır. Böylece mülk aleminin yaratılışı tamamlanmıştır. Mülk aleminin yüksek kısmına Ulvi alem, Beka alemi denir. Ortancasına Yıldızlar alemi, Felekler alemi veya Gökler alemi adı verilir. Aşağısına da Süfli alem, Cisimler alemi, Unsurlar alemi, Kevn ve fesat alemi veya Dünya alemi denir.

Melekût aleminde 14 kısım, mülk aleminde ise 15 kısım vardır. İkinin toplamı 29 kısım olur. 29 sayısı harflerin sayısını gösterir. Bu harflerin bir araya gelmesiyle heceler, isimler ve fiillerle bir lisan oluşmuştur. Bu lisandaki kelimeler Cihan kitabını oluşturur. Bunlar Allah'ın kelimeleri olup bu kelimelerde birçok hikmetler ve hakikatler gizlidir. Bu kelimelerdeki sırları ancak Allah ehli olanlar anlayabilir. Böylece Allah Teâlâ'nın yaratma sırlarını idrak ederler ve içindeki derin anlamları

anlayarak, O'nun sonsuz ilminden bir miktar sahip olmaya çalışırlar. İşte tasavvufun amacı insanları bu marifetullahı (Allah'ı bilmeye) yönettir.

Allah Teâlâ'nın mülk aleminin yaratılışını altı günde tamamladığı Kur'an-ı Kerim'de bildirilmektedir. Kainatın her yeri meleklerle doldurulmuştur. Yeryüzünde renksiz, dumansız bir ateşten cinler yaratılmıştır. Bir süre sonra cinler yeryüzüne sığmamış ve dünya semasına çıkmışlardır. Yeryüzünde kalan cinler zulüm yaptıkları için birçok belalara uğratılmışlardır.

Allah Teâlâ Hz. Adem (as)'ı yaratmak isteyince, Azrail (as)'ı yeryüzüne gönderip ona yedi iklimden toprak aldırılmış ve sonra Cebrail (as)'dan o toprağı yoğurup hamur haline getirmesini istemiştir. Bu hamur kırk gün bekletilmiş, daha sonra Cenab-ı Hak bu hamura en güzel sureti vermiş ve kendi ruhundan üfleyerek diriltmiştir. Melekler Hz. Adem'e secde etmişler. Yalnız iblis kibirlenerek secde etmemiş ve bu nedenle lanetlenmiştir.

Allah Teâlâ, Hz. Adem'i yaratılışından kırk yıl sonra göklere çıkarmış ve Firdevs cennetine sokarak her türlü nimeti ihsan etmiştir. Sonra onun sol kaburgasından Havva annemizi yaratmıştır. Beraberce bir yıl daha cennetde yaşamışlardır. Fakat iblisin aldatması ile cennetten çıkarılmışlar ve yeryüzüne indirilmişlerdir. Her ikisinden olan zürriyet yeryüzündeki insanları oluşturmuştur.

Ruhun Özellikleri

Allah dostları şöyle demişlerdir: Ruhun Berzah alemine açılmış olan iki penceresi vardır: Uyku ve İlham. Eğer insan, duyu organlarını dış aleme kapalı tutar ve gönül aynasını her türlü kötülüklerden temizlenmiş ve cilalanmış durumda bulundurursa, Levh-i mahfuz' daki manevi suretler ve bilinmeyen işler gönül aynasında yansır ve böylece idrak eder. Bunların sonucu olarak ruh, ileride başına gelecek halleri aynen veya sembolik olarak görür. Bunlar doğru tabire muhtaçtır. Eğer duyu organları dış alemle meşgul, gönül aynası kirli ve paslı ise, ruhu bu manevi aleme seyredemez. İlham yolu ile de insan bilmediği ve işitmediği şeyleri öğrenebilir. Bunun için gene kalp temizliği gerekir. Eğer kişinin kalbi temiz değilse bu ilhamların nereden ve ne anlama geldiğini bilemez.

İnsan ruhu, ruhlar aleminde iken yaratıcısını görmüş ve niçin yaratıldığını öğrenmiştir. Dünya alemine inince girdiği beden arzu ve isteklerine alışmış, böylece bu fani aleme sevmiş ve onun devamlı olduğunu zannetmiştir. Fakat

Allah'ın inayeti ve hidayetini erişenler, gözlerindeki gaflet perdesini atar ve gerçeği görür. Böylece dünyayı unutup gönülleri yaratıcılarına dönmüş olur. Bu kişi melekût alemine açılır, başkasının rüyada gördüğünü yakaza (uyku ile uyanıklık) halinde görür.

Bunun için devamlı Allah'ı zikir ve tefekkürle meşgul olmak gerekir. İnsan kalbini dünya suretlerinden temizlerse Allah'ın cemalini görebilir. Unutmamalı ki insan ruhunun izzet ve lezzeti Allah'ı bilmek, devlet ve saadeti onu sevmektir. Kalbi hasta olan, yani dünyanın fani olan lezzet ve şehvetlerine, kötülüklerine, nefsinin arzu ve tutkularına gönlünü kaptırıp Allah'ı unutursa, içinde bulunduğu gaflet ile helak olur ve ebedi saadeti kaybeder.

İnsan ruhu kötü huylardan arınmadıkça hayvan mertebesinde kalır, insan mertebesine yükselemez. Allah'ı bilip murat alamaz. İnsanda iki türlü ruh vardır: 1) Hayvani ruh, yeri yürektir, öfke ve şehvet ve bunlardan doğan kötü vasıflardır, 2) İnsani ruh, yeri yürekteki siyah noktadır. Eğer hayvani ruh insani ruhu yenerse, öfke ve şehvetin esiri olur. O kimsenin nefsi diri, kalbi ise ölmüştür. Eğer insani ruhu hayvani ruhunu yenerse, nefsi ölü, kalbi ise diridir. O ruhanidir.

İnsan hangi mertebede olduğunu kendisini incelemekle anlayabilir. Eğer yeme-içme, uyuma ve şehvetinin tatmininden başka bir şey yapmıyorsa hayvan, eğer bununla birlikte sövme, sayma, dövüşme ve dövme ile halkı incitiyorsa yılan, eğer yeme, uyuma ve şehvetini tatminle birlikte yalan söyler, hile ve düzenbazlıkla halkı aldatırsa şeytan mertebesindedir. Eğer az yiyip içer, az uyur ve şehvet arzusundan uzaklaşırsa, kimseyi incitmez, hile yapmaz, aldatmaz ve yalan söylemezse ve halkla olan muamelelerinde yumuşak, güler yüzlü ve doğru davranır ve onların rıza ve dualarını kazanırsa melekler mertebesindedir.

Ruh beden kalıbına tevdi edilmiş bir ayandır (manevi bir cevherdir). Allah insan bedenindeki hayatı ruh ile devam ettirmektedir. Ruh bedende bulunduğu sürece insan hayattadır ve diridir. Ruhlar beden kalıplarına emaneten konulmuşlardır. Uyku halinde ruhların yaşadığı bir terakki (yükseliş) söz konusudur. Ruh uykuda bedenden ayrılır, sonra ona geri döner.

İnsan ruh ve bedeninin toplamından müteşekkildir. Yüce Allah bedeni ve ruhu birbirine amade kılmıştır. Yani her biri diğerine bağlıdır. Ahirette ruh ve beden birlikte kabirden çıkacak, sevabı ve cezayı birlikte görecektir. Ruhlar ezeli değillerdir. Sonradan yaratılmışlardır. Onlar latif birer manevi cevherlerdir.

Feraset sahipleri feraseti ilahi nurdan elde ederler. Bu ilahi nur Yüce Allah'ın *“Ben ona ruhumdan üfledim”* (Sad, 38/72) ayetinde ifade ettiği şeydir. İnsanın bu ilahi nurdan nasibi ne kadar çok olursa, feraseti de o kadar çok olur. Allah kamil müminlere, diğer insanlara vermediği bir özellik olarak, basiret ve feraset nurunu vermiştir. Aslında bunlar ilahi marifetlerdir. Nitekim Hazreti Peygamber (sav)'in *“Mümin Allah'ın nuru ile bakar”* sözü bu anlamdadır. Yani Allah mümin kuluna diğer kullarına vermediği bir basiret ve ilim bahşetmiştir. Mümin kul da, bu basiret ve ilim sayesinde her işin aslını, hakikatini görür. Hallac-ı Mansur şöyle der: *“Feraset sahibi olan kimse, hedefi ilk atışta isabet ettirir. Tahmin, zan veya yoruma ihtiyaç duymaz.”* Bu nedenle şöyle denilmiştir: *“Müritlerin feraseti zan şeklinde olup hakiki bilgiyi ifade eder; ariflerin feraseti ise bizzat tahkik olup hakikati ifade eder.”*

Ruhun Mahiyeti

Ruh Rabbani bir şeref taşımaktadır. Bunu aşağıdaki ayetten biliyoruz.

“Ben onun yaratılışını tamamladığım ve ona ruhumdan üflediğim zaman siz hemen onun için secdeye kapanın” (Hicr, 15/29)

Bu nedenle ruh, Allah Teâlâ'nın bazı sıfatlarını taşıyan bir latifedir. Bu sıfatlar, nuraniyet, muhabbet, ilim, hilm, üns, beka ve hayat olmak üzere yedi tanedir. Diğer sıfatlar bunlardan oluşur. Nuraniyetten duymak (semi'), görmek (basar), konuşmak (mütekellim); muhabbetten şevk, talep ve sıdk; ilimden irade ve marifet; hilminden vakar, haya, tahammül ve sükun; ünsden şefkat ve rahmet; bekadan sebat ve devam; hayattan akıl, vehim, diğer idrak kuvvetleri ve diğer sıfatlar ortaya çıkar. Bu sıfatların bazıları ruh bedene indirilmeden önce, bazıları da sonradır.

Muhakkak ki muhabbet ruh için zikredilen her sıfattan öncedir. Çünkü muhabbet ruh için *“Allah onları sever”* (Maide, 5/54) ayetindeki şerefin neticesidir. Eğer ayette *“Allah onları sever”* önce gelmeseydi, *“onlar da Allah'ı severler”* sözünden ve muhabbetinden kimse söz edemezdi. Bu şeref yalnız insan ruhu için söz konusudur. Bütün mele-i a'lâ-i kerrûhî ve rûhâniler muhabbet emanetini taşıyamadıkları için muhabbetten söz açamazlar.

Aslında muhabbet ve mihnet aynı evdendir. Fakat muhabbet ve mutluluk birbirinden habersizdirler. Şeyh Abdullah Ensari (ra) buyurdu ki: *“Muhabbet*

kapısını çaldığında, mihnet ona şöyle cevap verdi: Kim kendini küçük görürse ben onun kölesiyim.” Bu, Allah dostlarının neden en büyük çileleri çektiklerinin bir açıklamasıdır.

Ruhun Manevi Yükselişi

Ruh, mahiyeti (nasıl ve nice olduğu) bilinmeyen alemdendir. Bu sebeple onun özelliği mekansızlıktır. Gerçi ruhun bilinemezliği, Allah'a nispetle bilinirliğinin ta kendisidir. Yine ruhun mekansızlığı, Allah'ın mekansızlığına nispetle mekânlı oluşun ta kendisidir. Ruhlar alemi sanki bu alem ile mahiyeti bilinemezlik mertebesi arasında bir perdedir. Bu sebeple her ikisinin rengini ve karakterini taşır. Mecburen mahiyeti bilinen alem (sebepler alemi), ruhu, mahiyeti bilinmez olarak kabul eder. Mahiyeti bilinmeyen aleme bakmak, bizzat mahiyet ve nasıllıktır. Ruhun iki alem arasında perde gibi oluşu, onun asli yaratılış özelliğidir.

Ruh, bu maddi bedene girip bu zulmani heykel ile irtibat kurduktan sonra perde özelliğini kaybetmiş, tamamen mahiyeti ve niceliği bilinen aleme inmiştir. Mahiyeti, bilinmezlik yönü gizlenmiş ve örtülmüştür. Tıpkı Harut ve Marut gibi. Onlar bazı hikmetler ve melaike ruhlarının faydası için beşeriyet çukuruna inmişler, insan şekline girmişlerdir. Nitekim müfessirler bu konuyu Bakara suresi 102. ayetinin tefsirinde anlatmışlardır.

Eğer Allah lütfu ile yardım eder ve ruh için bu dünyaya/bedene yolculuktan geri dönüş vaki olursa, inişten sonra tekrar yükselişe başlarsa, zulmani nefis ve maddi beden de onunla birlikte yükselecekler ve mertebeler aşacaklardır. Bu sayede ruhun bedenle irtibat kurmasının ve dünyaya inmesinin gayesi anlaşılacaktır. Kötülüğü emreden nefis, itminan ve huzura kavuşacak, zulmanî olan nurânîye dönüşecektir.

Ruh bu yolculuğu/yükselişini tamamlayıp inişinin maksadını tamamlayınca asli perde oluş özelliğini tekrar kazanır. Dönüşün son noktası, ruhun başlangıç noktasıdır. Kalp ruhlar aleminden olduğu için o da perde olma mertebesine yerleşecektir. Emir aleminden olan ve kalp ile beden arasında perde olarak bulunan nefis-i mutmainne de aynı yerde yerleşip ikamet edecektir. Dört unsurdan (toprak, su, ateş, hava) oluşan maddi beden, oluş ve mekan alanında istikrar bulacak, ibadet ve itaate yönelecektir. Bundan sonra bir miktar serkeşlik

muhalefet vuku bulursa, bu durum dört unsurun karakterlerindedir. Mesela ateş unsuru bizzat serkeş ve muhalefeti talep eden olduğu için, lanetli şeytan gibi *“Ben ondan (Adem'den) daha hayırlıyım”* (Sad, 38/76) diye bağıracaktır. Serkeşliği bırakmış, Allah'tan razı olmuş, Allah'ın da kendisinden razı olduğu nefsi mutmainnenin serkeşlik ve isyan etmesi düşünülemez. Eğer bir serkeşlik varsa, bu bedendendir.

Sufilerin Ruh Hakkında Anlattıkları

Sufiler ruhları bazen rüya aleminde ve bazen de aşikar olarak dünya aleminde müşahede ederler. Rüyada görülenlerle dünyada göz ile uyanırken görülen ruhlar arasında bir fark yoktur.

Bir sufi şöyle anlatıyor: Çocukken tanıdığımız bir derviş evimize misafir gelmişti. Dervişin odasına, ne yaptığını merak ettiğim için girdiğimde ilginç şeyler gördüm. Dervişin yanı sıra üç kişiyi daha oturuyor gördüm. Bunlar eski kıyafetler giymiş olan insan ruhlarıydı. Benim tanıdığım derviş ise seccadesinde oturmuş tespih çekiyordu. Bu üç ruh orada oturuyordu. Her biri kendi ibadeti ile meşguldü. Kıyafetleri kendi yaşadığı devirlerdeki gibiydi. İki tanesi tespih çekiyordu, bir tanesi de kitap okuyup bir şeyler yazıyordu. Daha sonra bu durumu dervişe sorduğumda, bu kişilerin çevrede yatan üç Allah dostu olduğunu ve kendisini ziyarete geldiklerini söyledi.

Buna göre ruhlar giyinik olarak görünüyorlar, tıpkı yaşadıkları devirlerde olduğu gibi. Ancak kendileri gibi elbiseleri de nurdandır. Işık gibi parlarlar. Nurdan yaratıldıkları için Allah dostlarının ruhlarında hiçbir karaltı ve bulanıklık olmaz. Çünkü onlar dünyada ruhlarını tekamül ettirerek aklamışlar, günah ve kirlerden arındırmışlardır.

Bir sufinin anlattığına göre, annesi tarikat ehli idi. Gece ibadet için kalkar ve sabaha kadar namaz kılar ve tespih çekerek zikir yapardı. Bu esnada birçok ruhlar gelir kendisini ziyaret eder, o da onlara Kur'an okuyup hediye ederdi. Evlerinde bir Allah dostunun kabri vardı. Bu zatın ruhu annesine görünürdü. Adının Hüseyin olduğunu, Bağdat'tan geldiğini, ölünce buraya gömüldüğünü anlatmış. Bu kişiyi biz Bağdatlı Hüseyin baba olarak bilirdik. Eve keşfi açık biri gelince hemen onu hissederdi. O da bir karşılama olarak, eve güzel bir koku yayar ve böylece kendinin varlığından haberdar ederdi.

Büyük Veli Hakkı Şiştâr (ks) mezarlıkları ziyaret ederek oradaki ruhlarla konuşur ve onlarla bilgi alışverişinde bulunurdu. Kendisi, iyi kulların ruhlarının mezarlarının üstünde serbest olarak bulduklarını söylerdi. Kötü kulların ruhlarının ise mezarlarında hapis ve azap içinde olduklarını belirtirdi. Bu nedenle Allah dostlarının kabirlerinin ziyaret edilmesini, onlara selam verilmesini ve Kur'an okuyup hediye edilmesini tavsiye ederdi. Çünkü biz onlara selam verdiğimizde, onlar selamımızı alıp mukabele ederler; Kur'an okuyup hediye ettiğimizde onlar da mukabele olarak bizlere hayır dua ettiklerini söylerdi.

Bir gün Hakkı Bey'in şöhretini duyan birisi, babasının kabrinin yerini bulması için onu kabristana götürdü. Babasının bu kabristanda yattığını biliyor, fakat kabrinin tam yerini bilmiyordu. Hakkı Bey babasının ve dedesinin ismini öğrendi ve kabristana girdi. Ruhlarla konuşarak babasını buldu. Oğluna babasının kabrinin yerini gösterdi ve babasını ona tarif etti. Oğlu bu açıklamaların tamamen doğru olduğunu tasdik etti.

Ruh dünyada içinde yaşadığı bedeninin aynı şekli ile bedenden çıkar. Yüzü tamamen aynıdır. Yaş olarak ta 33 yaşındaki halindedir. Dünyada iken öğrendiklerini ve bildiklerini de aynen aklında mevcut olarak bulundurur. Hiçbir bilgi ölüm ile ondan kaybolmaz. Ancak ruhlarla yapılan konuşmalar tamamen kalptendir. Dışarıdan kimse bu konuşmaları duyamaz. Bu da ancak Allah'ın temiz kullarına nasip olan bir şeydir.

Anne ve babaların ruhları öldükten sonra, evlatlarını evlerinde ziyaret etmek için gelirler. Kalpleri temiz olanlar onların bu ziyaretlerini hissederler. Annesini veya babasını sanki yanındaymış gibi hissettiklerini söylerler. Hatta keşfi açık olanlar onların ruhlarını görürler. Böylece anne ve baba evlatlarını ziyaret ederek onlara hayır dua ederler. Evlatları da onlara Kur'an okuyarak ve hayır hasenat yapıp sevaplarını göndererek onları memnun etmeleri gerekir. Bütün bunlar Allah Teâlâ'nın kulları üzerindeki rahmetidir.

Yorum ve Eleştirileriniz için: oryanmh@gmail.com

[Ana Sayfa](#)

[Tasavvuf Sohbetleri](#)